

Stichting Ter Navolging Tiel

Jaarverslag 2016

Inleiding

2016 was een jaar waarin veel van de plannen werd gerealiseerd. Niet alleen werden er weer tientallen monumenten hersteld, ook werden de activiteiten uitgebreid naar de Joodse Begraafplaats. Dat binnen de ruimte die de statuten bieden: het is de Stichting tot Instandhouding van Historische Begraafplaatsen in Tiel en Omstreken: 'Ter Navolging Tiel'.

De Gouden Treurwilg

De term 'ter navolging' viel regelmatig tijdens de prijsuitreiking van de 'Gouden Terebinth' op 16 januari 2016 in Utrecht. Die wisseltrofee werd gewonnen door de (professionele) stichting Oude Groninger Kerken maar, net als de gemeente Aalten, won onze stichting 'De Gouden Treurwilg'. Inmiddels heeft deze wortel geschoten en zal hij over enkele jaren zijn gouden glans boven het strooiveld tonen!

Wij ontvingen deze prijs als waardering voor wat wij met onze vrijwilligers en donateurs hebben gerealiseerd betreffende het in standhouden van, meer specifiek, Ter Navolging. De jury oordeelde dat onze inzet 'ter navolging' is! In de aanloop naar de uitreiking verscheen een uitgebreid artikel over onze activiteiten in Dagblad Trouw.

Ter Navolging weer een actieve begraafplaats

Na de (her)opening van Ter Navolging op 5 juni 2015 werden 3 personen op Ter Navolging begraven waarvan één in 2016. Ook was er sprake van enkele as verstrooiingen waarvan enkele niet legaal. De plek van verstrooiing is in alle gevallen de ruimte tussen het monument Via Nominum en de daarbij staande kastanjeboom. De gezondheid van deze boom laat ernstig te wensen over. Gezien de herinneringsfunctie heeft de stichting bij de gemeente, eigenaar van Ter Navolging, bepleit te zijner tijd, bij het kappen van de boom, minimaal de stronk te laten staan. Begin 2016 is deze boom deskundig aangepakt door een aantal boomchirurgen teneinde de levensduur van de kastanjeboom te verlengen.

Onze zorg voor de instandhouding

De oorsprong van de stichting ligt weliswaar in het behoud van de uit 1786 daterende historische begraafplaats 'Ter Navolging' maar de statutaire 'opdracht' gaat veel verder: 'de instandhouding van historische begraafplaatsen in Tiel en omstreken'. Mede vanuit die doelstelling heeft de stichting in 2015 voldaan aan het verzoek van de gemeente Tiel ook het kort-cyclisch groenbeheer op de Joodse begraafplaats op zich te nemen. In het verlengde daarvan verzocht de gemeente Tiel de stichting deze taken uit te breiden tot het oorspronkelijk uit de 12e eeuw daterende kerkhof, sinds het verdwijnen van de kerk begraafplaats Drumpt, met daarop het oorspronkelijk uit 1683 daterende baarhuisje.

In beginsel staat de stichting daar positief tegenover maar is zij in afwachting van de definitieve gemeentelijke inrichtingsplannen betreffende deze begraafplaats. De uitkomsten daarvan kunnen immers een effect hebben op de onderhoudskosten!

Wel is inmiddels begonnen met het documenteren van alle grafmonumenten en hen die daar begraven liggen. De stichting maakt zich zorgen over de plannen die van gemeentewege bestaan inzake het renoveren van de begraafplaats Drumpt. Gevreesd wordt dat het ruimingsbeleid ('van voor wie niet wordt betaald wordt bovengronds geruimd') leidt tot kaalslag. De stichting hanteert het standpunt dat, zeker op historische begraafplaats alleen wordt overgegaan tot ruiming als de toestand waarin het monument zich bevindt risico's oplevert voor bezoekers en / of niet is te herstellen dan wel dat de betreffende ruimte nodig is voor een nieuw uit te geven graf.

De gemeente Tiel wil in navolging van de activiteiten van onze stichting (een deel van) het onderhoud van begraafplaatsen in de omliggende dorpen aan vrijwilligers uitbesteden. De animo is daar, net als in omliggende gemeenten, te gering om die beleidsvoornemen te doen slagen. Een aanpalend punt is dat 'gedeelde verantwoordelijkheden' het risico in zich heeft dat er fricties ontstaan over waar welke grenzen liggen. De gemeente Culemborg heeft het volledige beheer van de begraafplaatsen overgedragen aan een stichting; de gemeente Tiel beperkt de overdracht tot het kort-cyclisch groenbeheer (inclusief de paden) terwijl de gemeente zich niet verantwoordelijk acht voor het onderhoud en het herstel van de (historische) monumenten.

De gemeente is en blijft verantwoordelijk voor het onderhoud van de opstallen en de hekken en regelt de zaken rond de uitgifte van de graven en de begrafenissen zelf.

Die verantwoordelijkheid heeft de stichting op zich genomen. M.b.t. de Joodse begraafplaats is de situatie nog iets gecompliceerder: daar is het NIK (Nederlands Israelitisch Kerkgenootschap) eigenaar van de begraafplaats en is de gemeente contractueel verantwoordelijk voor het gehele onderhoud.

Bezoek

Gedurende het jaar 2016 ontvingen wij verschillende collegae, zowel professionals van De Nieuwe Ooster (Begraafplaats) in Amsterdam als het gemengde gezelschap van professionals en vrijwilligers, 'Leeuwen en Leeuwinnen' geheten, rond de funerair deskundige Wim Vlaanderen.

Daarnaast bezochten enkele honderden personen, al dan niet groepsgewijs deelnemend aan een van de door onze stichting verzorgde rondleidingen, Ter Navolging, de Joodse begraafplaats en / of de Rooms-Katholieke Begraafplaats. Dankzij de culinaire talenten van voorzitter Christa Tydeman en vrijwilliger Clara Wild alsmede de inzet als 'gastvrouw' door de bestuursleden Angèle Roeffen en Anneke Oldenburg konden de bezoekers van Open Dagen (en de vrijwilligers tijdens de klusochtenden en –middagen) genieten van gastvrijheid, dat inclusief het smullen van zelf gebakken taarten: dit is een echte traditie geworden!

Baten & lasten

Voorjaar 2016 kwam er, dankzij een financiële bijdrage van de gemeente Tiel, grondwater beschikbaar op Ter Navolging. Door de combinatie van de in 2015 via de firma

Septer geleverde (en gesponsorde) stroom en deze grondwaterpuls kon een aantal werkzaamheden met grote voortvarendheid ter hand worden genomen. Mede door de positieve weersomstandigheden in de tweede helft van het jaar kon veel tot stand worden gebracht m.b.t. het herstel van grafmonumenten op Ter Navolging. Alle herstelwerkzaamheden vallen overigens onder het door de gemeente geaccordeerde 'Herstelplan 2015 – 2025'. Daarnaast werden door verschillende particulieren en bedrijven kasten, stellingen, materiaal en materieel beschikbaar gesteld en / of geschonken.

Graven op Ter Navolging noordelijke deel in beeld

De eerste fase van de inventarisatie afgerond betreffende het aantal graven op het noordelijke deel werd afgerond. Het resultaat:

- Aantal boven de grond aanwezige en zichtbare grafmonumenten: 341
- Aantal graven zonder (nu) bovengronds zichtbaar grafmonument: 167 (waarvan 41 op het gedeelte dat dateert uit 1786)
- Aantal door de gemeente voor nieuwe graven vastgestelde plekken: 30

Mede door de bij het Regionaal Archief Rivierenland (RAR) beschikbare informatie kon, in samenhang met de gemeentelijke plattegronden, bovenstaande inventarisatie worden opgesteld.

Registers

In 2016 is verder hard gewerkt aan een aantal registers:

- Namenregister op alfabet inclusief grafnummer en enkele primaire gegevens
- Grafregister per rij met per graf de namen van hen die daar (voor zover bekend) begraven liggen, afbeeldingen van aanwezige grafmonumenten, de teksten en de fysieke staat en geschiedenis van de monumenten.

Realisatie Herstelplan 2015 – 2025

Nadat in de periode 2009 – 2013 een grote slag werd geslagen met het herstel van ca. 45 grafmonumenten, waarvan er verschillende tot ruïnes waren geworden, kon daarna het herstelwerk met voortvarendheid worden voortgezet. Een belangrijke impuls was het in 2015 door de gemeenteraad van Tiel beschikbaar stellen van ca. € 25.000 ten behoeve van het herstel van grafmonumenten. Daarnaast kwam er ca. € 15.000 beschikbaar vanuit geormerkte bijdragen van instellingen, nabestaanden en particulieren. Ook een deel van de opbrengsten van door de gemeente verleende grafrechten kond voor herstel van monumenten worden ingezet.

2016 was het eerste volledige kalenderjaar waarin de uitvoering van het door de gemeente geaccordeerde 'Herstelplan 2015 – 2025' ter hand kon worden genomen.

Van Luijn Natuursteen – De Steen - Aanpak

Niet in cijfers en geld uit te drukken waren (en zijn) de inzet van de kant van Van Luijn Natuursteen (Michiel, Joost en Gerard van Luijn) en 'Aanpak' (Rob Herkströter en zijn mensen) alsmede die van onze vrijwilligers.

Er is een harde kern van rond de 10 personen die wekelijks bezig is met het wel van Ter Navolging (en de Joodse Begraafplaats), een vaste groep van ca. 15 vrijwilligers die zich daarvoor regelmatig inzet en een grotere van ca. 25 vrouwen en mannen die zich op meer incidentele basis inzet.

Deze inzet is allerlei: van het beheer en toezicht, onderzoek van bronmateriaal (teksten, registers, foto's e.d.) en het ontsluiten voor publiek, het onderhouden en herstellen van grafmonumenten, het groenonderhoud en het verzorgen van rondleidingen tot aan het bakken van taarten voor bezoekers tijdens Open Dagen en klusochtenden en -dagen.

Nadat tussen 2008 en 2014 44 grafmonumenten werden hersteld, er ca. 35 gereinigd en op ca. 20 grafmonumenten teksten werden 'gezwart' werden in 2015 ca. 12 (vooral grotere) grafmonumenten aangepakt, werden er ca. 40 gereinigd en ca. 10 'gezwart'.

Bij de uitvoering van het 'Herstelplan 2015 – 2025' wordt 'van buiten naar binnen' gewerkt: vanuit de monumenten langs de paden en zij die beeldbepalend zijn naar binnen toe.

In 2016 werden ca. 43 grafmonumenten hersteld. Vaste rechterhand van de professionals was onze funerair expert (vrijwilliger) Jan Hogendoorn. Ca. 155 grafmonumenten werden gereinigd van de effecten van de luchtverontreiniging. Nadat tal van vrijwilligers vorige jaren bezig zijn geweest met het met aanmaakhoutjes (om de zerken niet te beschadigen) en borstels verwijderen van dikke lagen mos waren vele tientallen zerken redelijk schoon. De volgende stap was het met (door de Rijksdienst goedgekeurde) BIO Mos en sterk verdunde 'allesreiniger' schoon spuiten van de grafmonumenten. Wel hechten algen zich sneller aan daarmee gereinigde monumenten.

De teksten en tekens op ca. 45 grafmonumenten werden 'gezwart' waarin de vrijwilligers Mariken (opgehakte letters) en Rick (ingehakte letters) zich de experts toonden.

2 zwaar verwaarloosde graftrommels werden vakkundig door Pieke van Doorn (Veenhuizen) hersteld.

Een punt van zorg is het feit dat verschillende, nog geen 10 jaar geleden herstellende grafmonumenten al weer verschijnselen van verval vertonen.

De Verbeelding

Het beeld 'Verbeelding' werd vakkundig door vrijwilliger Frans Ebing gerestaureerd.

Het oorlogsmonument op de Joodse begraafplaats (1950) werd hersteld waarbij Rick Smit op zeer precieze wijze de inliggende teksten weer leesbaar maakte en Gerard Buijs zorgde voor het herstel van het verdwenen opschrift.

Depot aangelegd

‘Aanpak’ van Rob Herkströter is sinds 2016, geworven via de deskundigen van ‘Van Luijn Natuursteen’ en ‘De Steen’, de vaste specialist op het terrein van het metselen, voegen en stuken. Rob Herkströter c.s. meldden zich spontaan aan om zich op NL DOET 2016 in te zetten voor Ter Navolging. De resultante is van een grote en blijvende waarde doordat zij de modderpoel achter het baarhuisje, samen met een aantal van onze vrijwilligers, omvormden tot een bestraat en afsluitbaar depot. Aan de voorzijde staat een, inmiddels met klimop begroeid, hekwerk en aan de achterzijde een monumentaal, door de familie Oldenburg geschonken, hekwerk.

Herstel en reconstructie

Michiel van Luijn van ‘Van Luijn Natuursteen’ en Joost van Luijn van ‘De Steen’ alsmede hun vader Gerard hebben zich op onnavolgbare en deskundige wijze ingezet bij het herstellen van verschillende grotere alsmede talrijke kleinere grafmonumenten. Vanuit het bestuur waren Gerard Buijs, Theo van der Hek, Jan Hogendoorn en John Oldenburg daarbij de steunpilaren.

Het grafmonument van Post kreeg een door vrijwilligers Gerard Buijs en Raymond Buijs vervaardigde reconstructie van de decennia geleden verdwenen obelisk. Dat als bekroning van het herstel van dit oude monument.

Van funerair deskundige Wim Vlaanderen (Zwolle) en de begraafplaats Apeldoorn ontvingen wij een prachtig ‘ledikant’ (vierkant hek) en kettingen respectievelijk delen van afgestoten hekwerken. Na een forse opknapbeurt kunnen zij weer op Ter Navolging worden ingezet.

Het groen

2016 was het eerste volledige kalenderjaar waarin door onze stichting, tegen een vergoeding door de gemeente Tiel, het kort-cyclisch groenbeheer op Ter Navolging en de Joodse Begraafplaats werd uitgevoerd. Daarvoor namen wij hovenier Cees Pouw (Cees Pouw Groenservice) in de arm die bewees niet alleen verstand van zaken maar ook hart voor de zaak te hebben.

Links na de entree aan de rechterkant van het pad naar het monument ‘Via Nominum’ is een aantal struiken Hedera geplant om daarmee de toegang tot dit Monument van Michiel van Luijn te accentueren. Diagonaal daar tegenover wordt een soortgelijke rij geplant waarmee niet alleen de paden extra accent krijgen maar ook de verschillende delen van Ter Navolging een meer besloten karakter krijgen. Gelijk wordt daarmee eer gedaan aan het ontwerp uit 1857 van Karl Georg Zocher.

Het voormalige doodlopende en niet op oude tekeningen voorkomende grindpad richting Stationsweg is in 2016 ‘geruimd’ zodat het is opgegaan in het gazon. Op deze plek komt, in het gras ‘ingemaaid’, een smal pad dat vanaf ca. 1857 twee categorieën graven van elkaar scheidde.

Na overleg met de gemeente (eigenaar van de begraafplaats) is besloten het maaibeeld op het zuidelijke deel te ‘differentiëren’ en het strooiveld (optisch) te verkleinen tot de omgeving van het monument ‘Via Nominum’.

Dankzij de inzet van de gemeente / AVRI heeft er een levensverlengende operatie plaatsgevonden aan de eik bij dit monument.

De bijenkasten, die dat jaar ondanks de goede zorg van imker bestuurslid Olivier Braspenning weinig honing opleverden, werden wat meer uit het zicht verplaatst naar een plek tegen de muur.

Portrettengalerij

De portrettengalerij 'Een gezicht gegeven aan' telt momenteel ca. 50 portretten en wordt het komende jaar verder uitgebreid met nog eens 20 'gezichten'.

Ca. 25 grafmonumenten werden op hoogtijdagen voorzien van een toelichting op het grafmonument en hen die daar begraven liggen

Dank voor

Er werden tal van giften en goederen ontvangen dan wel in bruikleen gegeven waaronder twee vitrines en een hogedrukspuit

De omvang van de documentatie is fors toegenomen en zal op termijn via de website algemeen toegankelijk worden gemaakt. Er wordt op basis daarvan gewerkt aan een hanteerbare versie 'op schrift' of ten behoeve van een tablet.

De website is vernieuwd en wordt steeds meer gevuld door de bestuursleden Theo van der Hek en John Oldenburg.

Joodse begraafplaats

In het Metaheerhuisje op de Joodse Begraafplaats is de basis is gelegd voor een tentoonstelling over het Joodse Leven in het Tiel tot 1945. Deze zal in 2017 worden uitgebreid richting 2018: 150 jaar nadat het Metaheerhuisje, samen met de 1e uitbreiding van de Joodse Begraafplaats, tot stand kwam.

Er kwam een intensiever en positief afstemmingscontact tot stand met het NIK, het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap, de eigenaar van de Joodse Begraafplaats.

Voor HAVO 4 scholieren van de RSG Lingecollege werd voorlichting verzorgd op de Joodse Begraafplaats.

Gemeente Tiel en de AVRI

In 2016 heeft met enige regelmaat overleg plaatsgevonden met de gemeente Tiel en de AVRI. O.a. over de uitvoering van het herstelplan 2015 – 2025, het groenbeheer, het onderhoud van de opstallen en de bomen alsmede het door de AVRI ophalen van het zwerfvuil.

GEO Cache

Sinds mei 2016 is er GEO Cache op Ter Navolging. Deze eigentijdse vorm van communicatie heeft geleid tot tientallen bezoekers waarvan via GEO Cache, geplaatst door vrijwilliger Raymond Buijs, de nieuwsgierigheid naar Ter Navolging was geactiveerd. Het resultaat: enkele tientallen lovende reacties over deze unieke begraafplaats.

Tot de hoogtepunten behoorden

De activiteiten van de stichting zijn ook in 2016 goed tot zeer goed bezocht. Tot de hoogtepunten behoorden

- * NL DOET: de presentatie van de gereconstrueerde 'obelisk van Post'

- * Week van de Begraafplaats:

 - o Presentatie 2 door Pieke van Doorn gerestaureerde graftrommels

 - o Presentatie door Frans Ebing gerestaureerde beeld 'Verbeelding'

- * Open Monumentendag:

 - o Optreden Schola Cantorum Tiel o.l.v. Frits Hendrich op Ter Navolging

 - o Presentatie door vrijwilligers herstelde Oorlogsmonument op de Joodse Begraafplaats.

- * Ter Nagedachtenis:

 - o Lichtjes ontstoken op 2 november

Met veel dank aan

Dit alles kon alleen maar worden gerealiseerd door bijdragen in natura, menskracht en financieel.

Veel dank is daarbij verschuldigd aan onder andere

- * de gemeente Tiel

- * Van Luijn Natuursteen

- * 'Aanpak' van Rob Herkströter

- * 'De Steen' van Joost van Luijn

- * Het Oud Burger Mannen- en Vrouwen Huis (Gasthuis)

- * Septer Autoverhuur

- * Cees Pouw Groenservice

* Wim Vlaanderen

* Begraafplaatsen Apeldoorn

* Alle vrijwilligers

* Alle donateurs die op allerlei manieren hun steentjes bijdroegen!

Enkele van de in 2016 herstelde monumenten nader belicht.

Familie Post (E 58)

Het herstel van deze grote uit 1864 daterende grafkelder is in 2016 afgerond. Nadat in 2015 de doorgeroeste stalen I-balken, waarop de zeer grote en dikke zerk rust, waren vervangen werd in 2016 het metsel- en voegwerk hersteld. Het herstel werd bekroond door het vervangen van de op de ventilatiekoker liggende stoeptegels door een reconstructie van de door onze vrijwilligers Gerard Buijs en Raymond Buijs vervaardigde obelisk die er ooit stond. In de ventilatiekoker zijn duidelijk de uit de 2e wereldoorlog daterende kogelinslagen zichtbaar. Momenteel wordt er gestudeerd op de beste combinatie van het zichtbaar houden van deze gaten met het behoud van de zinken paaltjes waarop het geheel rust. In de grafkelder liggen 6 personen. Onder hen (in leven) een dijkgraaf, een steenbakker en een jurist.

Van Everdingen (B 53 & C 53)

Uit en kort na 1866 daterende verschillende grafzerken werden weer in het gelid gelegd. Één daarvan is bij het verwijderen van vegetatie tevoorschijn gekomen en een andere, helaas in brokstukken, bij het liften van een verzonken zerk. Helaas was het een fundament in brokstukken maar de namen konden voor een deel wel worden ontcijferd.

Hubertus van Krieken (HH 47)

Het uit 1853 daterende graf van Van Krieken, in leven deurwaarder, maakte een desolate indruk met een tegen het verroeste hekwerk leunende stele, een doorgezakte plaat en een weggezakte gemetselde rand.

Rob Herkströter en zijn mannen metselden een nieuwe rand op een nieuw geplaatste betonnen plaat, de stele werd hersteld in de werkplaats van Michiel van Luijn, het hek werd na te zijn ontroest gelakt door een tiental (allen vrouwelijke) vrijwilligers, het hek werd net als de stele teruggeplaatst en er werd nieuw grind aangebracht. Ressteert nog het herstel van de 4 palen op de hoeken en het dan definitief bevestigen van het hekwerk.

Een markant grafmonument met zijn opvallende hekwerk ‘mag dan weer gezien worden’ en maakt deel uit van de vaste routing tijdens rondleidingen!

Familie Tydeman (C 91)

De grote uit 1856 daterende grafkelder van de familie Tydeman moest nog grondiger worden aangepakt dan eerst gedacht: door de grote scheur in de dekplaat boven de trap stond in de kelder liefst 82 centimeter hemelwater. Nadat dit er uit was gepompt begon het proces van het drogen van de kelder zelf én van de zich daarin bevindende 9 kisten. Deze bevinden zich trouwens nog in een uitstekende staat. Daarna werden de wanden van de kelder onder handen genomen, werd het dak waterdicht gemaakt, werden het metsel- en voegwerk in de buitenmuren hersteld en werd tenslotte de in de werkplaats van Van Luijn gerepareerde deksteen teruggeplaatst.

De familie Tydeman, die vele juristen telde en telt, woonde decennia lang in het Ambtmanshuis, het huidige bestuurscentrum van de gemeente Tiel, aan de Ambtmanstraat. Bij het herstel van de buitenmuren van de kelder kwam trouwens een vrijwel gave ‘vermiste’ zerk tevoorschijn van Dijkmeester – van der Willigen. Deze is ‘mee gelift’ en pronkt weer in volle glorie! Het herstel is bekostigd vanuit particuliere bijdragen.

Gordon (B 56)

Oorspronkelijk stond deze uit 1868 daterende en op een roef liggende zerk niet op de planning maar het steeds meer uit elkaar vallen van de zerk en de inmiddels voor de helft ingestorte roef noopten tot snel handelen. Rob Herkströter c.s. metselden de roef weer op en de zerk werd hersteld in de werkplaats van Van Luijn. Op Open Monumentendag was het weer ‘af’! Gordon was Substituut Griffier aan de toenmalige Arrondissementsrechtbank in Tiel.

Rijnberk – Bor (CC 6)

Dit graf dateert uit 1786 en staat, onder de naam Van Rijnberk, op de kaart uit dat jaar maar de zerk dateert waarschijnlijk uit 1870. Ook hier was het fundament geheel verzakt waarna op een nieuwe zandplaat een betonnen plaat gelegd. Daarna kon de zerk, weliswaar nog niet gelijmd, worden teruggeplaatst op een herstelde roef. De families Bor en Van Rijnberk waren middenstanders.

Izaks (FF 306)

Deze stele is van vrij recente datum (1923) en was, waarschijnlijk omdat er niet meer werd betaald, met de tekst naar beneden op de grond gelegd en onder een laagje vegetatie bedolven. In 2015 werd de stele / zerk gekeerd waarna werd besloten hem weer rechtop te zetten. En dat gebeurde in het najaar van 2016!

Jan Dirk Izaks was van beroep kleermaker.

Caron – Campagne (BB 4)

Het graf dateert oorspronkelijk uit 1786 en was toen eigendom van de heer W.A. van Oyen die het in 1826 verkocht aan Frederik Hapert von Scheidt de Groulart. De uit 1907 daterende zerk hing nog op een kant op een in elkaar gezakte stenen rand en dreigde te breken. ‘Alle hens aan dek’ betekende het verwijderen van de zerk, het op een betonnen plaat opmetselen van een bakstenen rand waarop de zerk werd teruggeplaatst. Daarna volgde de schoonmaak. Het was op het nippertje!

Tielenius Kruythoff (GG 17) – Stam (GG 272) – Van Gelderen (GG 388) – Ernst (GG 319)

De zerken dateren uit de jaren 1889 respectievelijk 1918 resp. 1920 en 1925 en werden in de herfst van 2016 gelift en op nieuwe zandbedden en betonnen platen gezet. Het is het plan ze in 2017 te gaan lijmen. Door het op gelijke hoogte brengen van deze 4 zerken wordt op zeer kleine schaal in beeld gebracht hoe Ter Navolging er zo'n 200 jaar geleden, rond 1815, moet hebben uitgezien: als een kerkvloer met zerken maar dan zonder dak.

Tielenius Kruythoff was rechter bij de Arrondissementsrechtbank in Tiel en woonde aan de Gasthuisstraat, Stam was schoenmaker aan de Waterstraat, Van Gelderen was koopman en woonde aan de Westluidensestraat en Ernst was bierbottelaar aan de Waterstraat.

Van der Willigen – Tydeman (HH 35)

Tot begin 2016 was niet bekend waar de vroegere rector van de Latijnsche School in Tiel begraven lag. Maar bij reinigen van deze zerk, de laatste in een lange rij, ontstond duidelijkheid: hij lag bij zijn schoonfamilie en niet in de grote familiegrafkelder! Daarop werd de uit 1827 daterende zerk op een nieuw gemetselde roef geplaatst en grondig gereinigd.

Reuchlin (S 138)

Het uit 1894 daterende graf zou oorspronkelijk nog niet worden hersteld maar toen de uit de muur tevoorschijn komende boompjes er voor zorgden dat de stenen uit de muren werden gedrukt en de sluitsteen in nog meer stukken brak werd toch besloten tot een grondige aanpak. Het metselwerk werd, net als het dak, hersteld nadat het fraaie hek al in 2015 werd ontroest en gelakt. Als sluitstuk werd de in de werkplaats van Van Luijn herstellde sluitsteen teruggeplaatst. Jean Jacques David Pieter Reuchlin was directeur.

Van Lidth de Jeude (B 118)

In totaal zijn op Ter Navolging vele tientallen leden van het geslacht Van Lidth de Jeude begraven in meer dan 7 grafkelders en graven.

Van dit waarschijnlijk uit 1830 daterende graf is ooit het 'ledikant' (het hekwerk rond de zerk) verdwenen. Dankzij het genereuze gebaar van funerair deskundige en de voor onze stichting waardevolle adviseur Wim Vlaanderen uit Zwolle kon dit graf op Open Monumentendag weer inclusief 'ledikant' worden getoond. In het verlengde daarvan werd het ontroest en gelakt. In 2017 zal de zerk weer op een degelijk fundament worden geplaatst.

De familie Van Lidth de Jeude staat bekend om zijn talrijke juristen die vaak een politieke rol vervulden.

Het bestuur

Het bestuur kwam in 2016 4 maal plenair bijeen. Op de agenda stonden o.a. de uitvoering van het Herstelplan 2015 – 2025, de organisatie van ‘Open Dagen’, het kortcyclisch groenbeheer, het grafruimingsbeleid van de gemeente en het al dan niet onder de hoede nemen van de historische begraafplaats Drumpt.

Naast frequenter informeel contact en overleg vond er 2 maal formeel overleg plaats met ambtenaren van de gemeente Tiel.

Via de mail werden in 2016 3 Nieuwsbrieven verspreid terwijl 5 Nieuwsflitsen zorgden voor tusseneinde informatie

Bestuurssamenstelling per 01 12 2016

Christa Tydeman – voorzitter

Angèle Roeffen - vicevoorzitter / faciliteren activiteiten

Pierre van der Schaaf - secretaris / coördinatie activiteiten

John Oldenburg - penningmeester / webmaster / herstel monumenten

Olivier Braspenning - bestuurslid / imker / herstel monumenten

Gerard Buijs - bestuurslid / onderhoud en herstel /organisatie activiteiten

Theo van der Hek - bestuurslid / onderhoud en herstel / webmaster

Jan Hogendoorn - bestuurslid / historie / genealogie / herstel monumenten

Anneke Oldenburg - bestuurslid / faciliteren activiteiten

Adviseurs

Ab den Ambtman - algemeen

Wim Fase - genealogie

Michiel van Luijn - herstel monumenten

Wim Veerman - algemene en funeraire historie

Financieel Jaarverslag

1. Jaarrekening

1.1. Balans per 31 december 2016

1.1.1. Het vermogen per 31 12 2016: € 30.167,85 (2015: € 35.214,87)

1.2. Rekening van baten en lasten over 2016

1.2.1. Baten: € 15.011,00 (2015: € 47.667,45)

1.2.2. Lasten: € 20.830,96 (2015: € 15.272,46)

1.2.3. Resultaat: -/- € 4.181,04 (2015: € 32.349,99)

1.3. Toelichting op

1.3.1. De balans per 31 december 2016

De hoogte van het eigen vermogen geeft qua solvabiliteit en liquiditeit geen aanleiding tot wijziging van het financiële beleid van de stichting. Onder een aanzienlijk deel van het ten opzichte van de jaren voor 2015 hoge eigen vermogen liggen verplichtingen inzake het herstel van graven.

1.3.2. De rekening van baten en lasten over 2016

In 2016 werd ca. € 15.000 van de op basis van een raadsbesluit voor herstel van grafmonumenten beschikbaar gekomen financiële middelen à ca. € 25.000 ingezet. Vanuit die bron resteert er nog ca. € 10.000. dat budget kan worden verhoogd met de substantiële financiële middelen die beschikbaar kwamen door 'geormerkte' donaties en giften.

Zo werden de kosten die gepaard gingen met het herstel van het Oorlogsmonument op de Joodse Begraafplaats gedekt door specifiek daarvoor bestemde donaties.

Niet zichtbaar in de cijfers is de inzet in natura (menskracht, middelen, materieel en materiaal) van de kant van zowel bedrijven (zoals 'Van Luijn Natuursteen', 'De Steen', 'Aanpak' en 'Cees Pouw Groenservice') als onze tientallen vrijwilligers.

De door de gemeente ontvangen vergoeding voor het kort-cyclisch groenbeheer op Ter Navolging en de Joodse Begraafplaats is dekkend ten opzichte van de daaraan verbonden uitgaven. Dat inclusief periodieke investeringen in grindsuppletie en het planten van haagjes.

Dankzij een bijdrage van de gemeente Tiel kon een grondwatervoorziening (puls) worden gerealiseerd. In combinatie met de elektravoorziening door Septer Autoverhuur kan het herstel van monumenten met een veel grotere voortvarendheid worden opgepakt.

De kosten die zijn verbonden aan NL DOET en de Burendag worden gedekt door de inkomsten vanuit het Oranjefonds.

De ontvangsten vanuit donaties lieten een lichte stijging zien ten opzichte van voorgaande jaren. Deze baten dekken de lopende kosten van de stichting, zoals de bankkosten en de kosten die zijn verbonden aan de website. Een punt van aandacht is de terugloop van het aantal donateurs.

De ontvangen bijdrage van het Oud Burger mannen & Vrouwen Huis geeft ruimte tot een kwaliteitsslag in de uitvoering van activiteiten.

Nieuw zijn de inkomsten vanuit de 'urn' die op Open Dagen noodt tot het achterlaten van een financiële bijdrage.

Het is een feit: 'Alle kleine beetjes helpen'!